

Sygn. akt **III AUa 1812/14**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Borkiewicz

Sędziowie: SSA Wiesława Stachowiak (spr)

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans

Protokolant: st. insp. sąd. Dorota Cieślik

po rozpoznaniu w dniu 11 czerwca 2015 r. w Poznaniu

sprawy **M. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.**

o rentę z tytułu niezdolności do pracy

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 14 lipca 2014 r. sygn. akt VIII U 3022/13

o d d a l a apelację.

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans	SSA Marek Borkiewicz	SSA Wiesława Stachowiak
-------------------------------------	----------------------	-------------------------

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P. decyzją z 5 lipca 2013 roku, znak: (...), działając na podstawie przepisów art. 12 ust. 1, art. 13 ust. 1, art. 14 ust. 1, art. 57 ust. 1, art. 58 ust. 1 i 2 oraz art. 115 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odmówił M. K. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że w dziesięcioleciu poprzedzającym datę złożenia wniosku nie udowodniono 5 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Wymagany okres został udowodniony w dziesięcioleciu od 1 czerwca 1998 roku do 31 maja 2008 roku, zatem niezdolność do pracy skutkująca nabyciem prawa do świadczenia rentowego powinna powstać przed 1 czerwca 2008 roku.

M. K. złożyła odwołanie od decyzji, wnosząc o jej zmianę i przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy oraz zasądzenie od ZUS na jej rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych. W uzasadnieniu odwołania M. K. wskazała okoliczności dotyczące jej stanu zdrowia.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu wyrokiem z 14 lipca 2014 roku w sprawie VIII U. 3022/13 zmienił zaskarżoną decyzję, przyznając odwołującej prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od 1 marca 2013 roku do 30 czerwca 2016 roku.

Sąd I instancji ustalił następujący stan faktyczny:

Odwołująca M. K. (ur. (...)) z zawodu jest technikiem - chemikiem.

20 marca 2013 roku M. K. złożyła wniosek o przyznanie jej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Komisja lekarska ZUS orzeczeniem z 27 czerwca 2013 roku podtrzymała stanowisko lekarza orzecznika, stwierdzając stan całkowitej niezdolności do pracy do 30 czerwca 2016 roku, przy czym niezdolność do pracy powstała 1 lipca 2012 roku, a nie przed 1 czerwca 2008 roku. Komisja Lekarska rozpoznała u M. K. raka odbytnicy z przerzutami do wątroby i płuc po leczeniu operacyjnym - paliatywnym w lipcu 2012 roku, w trakcie chemioterapii.

Powyższe orzeczenie stało się podstawą wydania spornej decyzji odmawiającej ubezpieczonej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Sąd przeprowadził dowód z opinii biegłych lekarzy specjalistów: onkologa, internisty, ginekologa oraz biegłego psychologa.

Biegli ginekolog, internista i onkolog oraz biegły psycholog rozpoznali u odwołującej stan po usunięciu przerzutów do pochwy raka odbytnicy, stan po usunięciu raka odbytnicy - operacja paliatywna, stan po paliatywnym skojarzonym leczeniu raka zagięcia esico - odbytniczego w IV okresie zaawansowania klinicznego, w trakcie chemioterapii paliatywnej II rzutu, sprawność umysłową w normie, brak psychologicznych wykładników dysfunkcji CUN, zaburzenia adaptacyjne.

W uzasadnieniu opinii, biegły ginekolog wskazał, że na podstawie analizy dokumentacji medycznej zawartej w aktach postępowania oraz po przeprowadzeniu badania ginekologicznego brak jest wystarczających przesłanek by uznać, że odwołująca była niezdolna do pracy z przyczyn ginekologicznych przed 1 czerwca 2008 roku.

U odwołującej przeprowadzono paliatywne skojarzone leczenie przeciwnowotworowe gruczolaka raka zagięcia esico - odbytniczego w fazie rozsiewu ogólnoustrojowego choroby. Mimo włączenia chemioterapii II rzutu obserwuje się progresję zmian przerzutowych w wątrobie. W takiej sytuacji rokowanie jest bardzo poważne. Odwołująca dobrze tolerowała dotychczasowe leczenie cytotoksyczne. Obserwowano jedynie okresową małopłytkowość i neutropenię. Odwołująca wymaga dalszego wzmożonego nadzoru onkologicznego i prowadzenia bardzo oszczędnego i unormowanego trybu życia. Ze względu na ogólny stan zdrowia oraz obecność wczesnych objawów ubocznych stosowanej terapii onkologicznej odwołująca jest osobą całkowicie niezdolną do pracy w terminie zakreślonym w orzeczeniu Komisji Lekarskiej ZUS czyli do 30 czerwca 2016 roku. Opierając się na znajomości historii naturalnego rozwoju gruczolaka jelita grubego oraz stopniu zaawansowania klinicznego choroby należy stwierdzić, że wcześniejsze rozpoznanie u odwołującej choroby nowotworowej z zastosowaniem radykalnego leczenia przeciwnowotworowego było możliwe w przedziale czasowym 24 - 36 miesięcy. Wdrożone w tym okresie leczenie onkologiczne skutkowałoby okresową, całkowitą niezdolnością do pracy. Można więc przyjąć, że wcześniejsza całkowita niezdolność do pracy mogłaby wystąpić po 2 lipca 2009 roku. Z analizy kserokopii kartoteki Poradni Lekarza Rodzinnego wynika, że odwołująca od grudnia 2005 roku zgłaszała dolegliwości związane z chorobą zwyrodnieniową kręgosłupa, z objawami rwy kulszowej prawostronnej. Bóle kręgosłupa odnotowane są w ostatnim wpisie w kartotece przychodni z 7 września 2011 roku. Z tego powodu lekarz rodzinny zalecił silne leki przeciwzapalne i przeciwbólowe i orzekł wielotygodniową niezdolność do pracy w okresie od 23 grudnia 2005 roku do 31 marca 2006 roku. Od kwietnia

2007 roku odwołująca dodatkowo skarżyła się na złe samopoczucie, psychiczne zaburzenia snu oraz brak łaknienia. Konsultujący odwołującą psycholog zalecił badanie psychiatryczne, któremu odwołująca się nie poddała. W kolejnych latach, lekarz rodzinny zalecał stosowanie leków objawowych z rozpoznaniem neuralgii i nerwicy. U odwołującej nie występowały objawy mogące wskazywać na rozwijającą się chorobę nowotworową okrężnicy.

Badanie psychologiczne z uwzględnieniem akt sprawy i dokumentacji lekarskiej nie ujawniło u odwołującej ostrych zaburzeń psychicznych, upośledzenia umysłowego ani też cech wtórnego obniżenia sprawności umysłowej na podłożu dysfunkcji CUN. Stwierdzone zaburzenia sfery emocjonalnej, w miernym stopniu nasilenia, mają podłoże czynnościowe, sytuacyjne i jako takie nie mają znaczenia orzeczniczego. Z przyczyn psychopatologicznych brak jest podstaw do uznania odwołującej za osobę niezdolną do pracy przed 1 czerwca 2008 roku jak również obecnie.

W badaniu internistycznym u odwołującej nie stwierdzono schorzeń internistycznych powodujących częściową lub całkowitą niezdolność do pracy zarobkowej. W opinii internistycznej odwołująca jest niezdolna do pracy zarobkowej z powodu raka odbytnicy z przerzutami. Nie stwierdzono schorzeń powodujących niezdolność do pracy przed 1 czerwca 2008 roku.

W łącznej opinii biegłych internisty, ginekologa i onkologa oraz biegłego psychologa, odwołująca jest całkowicie niezdolna do pracy z powodu choroby nowotworowej od 1 lipca 2012 roku do 30 czerwca 2016 roku. Nie stwierdzono natomiast u niej całkowitej niezdolności do pracy przed 1 czerwca 2008 roku.

Biegły chirurg onkolog w opinii uzupełniającej zwrócił uwagę na to, że przed około 10 laty mógł powstać u odwołującej proces kancerogenezy z powstaniem pierwszych złośliwych komórek nowotworowych. Do momentu uformowania się ogniska pierwotnego nowotworu o średnicy 1 cm potrzeba około 30 podwojeń komórek nowotworu zajmujących zwykle 6-8 lat. W badaniu histopatologicznym stwierdzono wysoki stopień zróżnicowania komórkowego w tkankach guza G-1 co wskazuje na ograniczoną inwazyjność i powolny wzrost nowotworu w okresie przed fazą rozsiewu rozpoznanego u odwołującej. W oparciu o te przesłanki biegły uznał, że wcześniejsze rozpoznanie choroby u badanej (np. poprzez wykonanie kolonoskopii) byłoby możliwe do około 36 miesięcy przed rozpoznaniem w lipcu 2012 roku. Uogólnienie choroby nowotworowej mogło być zapoczątkowane w przedziale około 12 - 18 miesięcy przed rozpoznaniem. Wpisy lekarza rodzinnego z okresu od 19 lipca 2007 roku do 5 sierpnia 2009 roku nie obejmują objawów charakterystycznych dla choroby nowotworowej jelita grubego. Biegły onkolog podtrzymał swoje wnioski orzecznicze znajdujące się w opinii zasadniczej.

Biegła psycholog w opinii uzupełniającej stwierdziła, że odwołująca nie leczyła się psychiatrycznie, korzystała okresowo z pomocy lekarza rodzinnego, który z powodu zaburzeń adaptacyjnych o charakterze nerwicowym zapisywał leki uspokajające. Zaburzenia takie nie naruszają istotnie sprawności ustroju i nie spełniają kryterium orzekania niezdolności do pracy.

Biegły internista uzupełniając opinię stwierdził, że z dokumentacji kartoteki lekarza rodzinnego wynika, iż od 2005 roku odwołująca leczyła się z powodu choroby zwyrodnieniowej kręgosłupa z przewlekłą rwą kulszową po stronie prawej, ponadto leczyła się z powodu bezsenności, nerwicy, zapalenia oskrzeli, zapalenia gardła. Jednak nie istniała u odwołującej całkowita lub częściowa niezdolność do pracy zarobkowej przed 1 czerwca 2008 roku. Wobec czego biegły internista podtrzymał swoją wcześniejszą opinię w całości.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd I instancji powołał przepisy właściwe do rozstrzygnięcia, tj. art. 57 oraz art. 58 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Sąd odnosząc się do ich treści wskazał, że uprawniającego do renty warunku wykazania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego (5 lat w 10-leciu poprzedzającym złożenie wniosku o świadczenie lub powstania niezdolności do pracy) nie musi spełniać tylko ten całkowicie niezdolny do pracy ubezpieczony, który legitymuje się okresem składkowym w rozmiarze 25 lat (kobieta) lub 30 lat (mężczyzna). Wykazanie się przez ubezpieczonego całkowicie niezdolnego do pracy okresem składkowym w rozmiarze co najmniej 25 lat (kobieta) lub 30 lat (mężczyzna) zwalnia go przy ubieganiu się o rentę z konieczności wykazania zarówno tego, że niezdolność powstała w okresach ubezpieczenia lub nie później niż w

ciągu 18 miesięcy od ich ustania (art. 57 ust. 2) jak i tego, że legitymuje się wymaganym okresem składkowym i nieskładkowym w rozumieniu art. 57 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 58 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 ustawy emerytalnej.

Opinia biegłych w ocenie Sądu Okręgowego w sposób zupełny, wyczerpujący i nie budzący wątpliwości oraz zastrzeżeń obrazuje stan zdrowia odwołującej w kontekście jej zdolności do pracy.

Sąd I instancji uznał, że odwołująca jako osoba legitymująca się ponad 25 - letnim okresem składkowym i nieskładkowym i uznana za osobę całkowicie niezdolną do pracy spełniła warunki przyznania jej prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Organ rentowy zaskarżył wyrok w całości wnosząc apelację. Skarżący podniósł zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 57 ust. 1 pkt 2, art. 58 ust. 1 pkt 5 oraz ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez przyjęcie, że ubezpieczonej przysługuje renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od 1 marca 2013 roku do dnia 30 czerwca 2016 roku.

Apelujący domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się bezzasadna.

Odwołująca swoje prawo do spornego świadczenia, wywiodła z art. 57 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zgodnie z którym, renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje osobie ubezpieczonej, jeżeli spełniła łącznie następujące warunki:

1. jest niezdolna do pracy;
2. ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy;
3. niezdolność do pracy powstała w okresach wskazanych w ustawie albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Przepis art. 58 ust. 1 ustawy stanowi, że warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, w myśl art. 57 ust. 1 pkt 2, uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący łącznie co najmniej:

- 1) 1 rok - jeżeli niezdolność do pracy powstała przed ukończeniem 20 lat;
- 2) 2 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 20 do 22 lat;
- 3) 3 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 22 do 25 lat;
- 4) 4 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 25 do 30 lat;
- 5) 5 lat - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat.

W myśl ustępu 2, okres, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, powinien przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy; do tego dziesięcioletniego okresu nie wlicza się okresów pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej lub renty rodzinnej.

Zgodnie z art. 58 ust. 4 przepisu ust. 2 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy, o którym mowa w art. 6, wynoszący co najmniej 25 lat dla kobiety i 30 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

Niezdolną do pracy w rozumieniu ustawy emerytalnej (art. 12) jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu.

Całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy.

Częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji.

Sąd Okręgowy uznał, że odwołującej należne jest prawo renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, pomimo, iż nie udowodniła wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego w wymiarze 5 lat w dziesięcioleciu poprzedzającym datę zgłoszenia wniosku. Przeszkodą do przyznania prawa do renty nie jest też w ocenie Sądu I instancji okoliczność, że nie ustalono, iż niezdolność do pracy u M. K. powstała przed 1 czerwca 2008 roku. Wymagany okres składkowy i nieskładkowy dla odwołującej został wykazany w dziesięcioleciu od 1 czerwca 1998 roku do 31 maja 2008 roku, tj. w ciągu 18 miesięcy od dnia ustania ubezpieczenia.

Sąd I instancji ustalając, że odwołującą jest całkowicie niezdolna do pracy od 1 lipca 2012 roku do 30 czerwca 2016 roku przyznał odwołującej prawo do renty z tego tytułu na podstawie art. 57 ust. 1 w zw. z art. 58 ust. 4 ustawy emerytalnej.

Rozstrzygnięcie zakwestionował organ rentowy, podnosząc, że ogólny staż ubezpieczeniowy odwołującej wnosi 30 lat i 25 dni, w tym 23 lat i 2 dni okresów składkowych. Odwołująca nie spełnia zatem przesłanki legitymowania się 25 letnim okresem składkowym.

W wyniku kontroli instancyjnej wyroku Sąd II instancji uznał zarzut apelującego za słuszny.

Jednocześnie Sąd Apelacyjny dostrzegł potrzebę uzupełnienia postępowania dowodowego, w szczególności w związku z zasygnalizowaną przez biegłych w uzasadnieniach opinii możliwością ustalenia wcześniejszej daty, niż 1 lipca 2012 roku, powstania niezdolności do pracy odwołującej a to w kontekście zmian w przepisach ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, które weszły w życie 23 września 2011 roku.

Sąd II instancji zobowiązał biegłego sądowego lekarza specjalistę onkologa do wskazania, czy możliwe jest ustalenie najwcześniejszej daty całkowitej niezdolności do pracy odwołującej, oraz czy można stwierdzić, że była na całkowicie niezdolna do pracy przed 23 września 2011 roku.

Wykonując polecenie Sądu, biegły lekarz onkolog ponownie zapoznał się z aktami sprawy, w tym dołączoną nową dokumentacją medyczną, obrazującą postępy choroby nowotworowej, na którą cierpi odwołująca.

W oparciu o materiał dowodowy, zgromadzony w niniejszej sprawie oraz znajomość historii naturalnego rozwoju gruczolakoraków okrężnicy, a także zaawansowania choroby nowotworowej w momencie jej rozpoznania, biegły uznał, że wcześniejsze zdiagnozowanie choroby nowotworowej było możliwe w przedziale czasowym pomiędzy 24 - 36 miesiącami. Natomiast rozsiew choroby nowotworowej mógł wystąpić w okresie 12-18 miesięcy przed rozpoznaniem nowotworu w lipcu 2012 roku. W przypadku wcześniejszego rozpoznania choroby nowotworowej, wdrożenie u odwołującej radykalnego bądź paliatywnego leczenia przeciwnowotworowego, mogłoby skutkować powstaniem okresowej, całkowitej niezdolności do pracy po 2 lipca 2009 roku. W takiej sytuacji odwołująca byłaby także całkowicie niezdolna do pracy przed 23 września 2011 roku.

W tym miejscu zaznaczyć należało, że odwołująca złożyła wniosek o rentę 20 marca 2013 roku. Data ta jednak nie ma decydującego znaczenia dla ustalenia podstawy prawnej właściwej dla rozstrzygnięcia w sprawie.

Przepis art. 58 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych został znowelizowany ustawą z 28 lipca 2011 roku o zmianie ustawy emerytalnej, z mocą obowiązującą od 23 września 2011 roku.

Do art. 58 dodano cytowany już ustęp 4, zgodnie z którym, przepisu ust. 2 (art. 58) nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy, o którym mowa w art. 6, wynoszący co najmniej 25 lat dla kobiety i 30 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

W obecnym stanie prawnym uregulowanie zawarte w art. 57 ust. 2 ustawy emerytalnej obejmuje krąg osób wymienionych w art. 58 ust. pkt 1 – 4 tej ustawy.

Natomiast w przypadku osób, o których mowa w art. 58 ust. 1 pkt 5, tj. ubezpieczonych których niezdolność do pracy powstała po 30 roku życia, *lex specialis* stanowi właśnie art. 58 ust. 4.

Istotnym jest także, jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 12 czerwca 2013 roku, w sprawie I UK. 9/13, iż moment nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy określa art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej, ustanawiający generalną zasadę, zgodnie z którą prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Nabycie prawa do świadczenia następuje zatem *ex lege* i co do zasady nie jest uzależnione ani od złożenia przez ubezpieczonego stosownego wniosku, ani od ustalenia (potwierdzenia) tego prawa decyzją organu rentowego, która ma jedynie charakter deklaratoryjny. Przewidziany w art. 116 ust. 1 ustawy emerytalnej wniosek o świadczenie nie jest elementem prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, gdyż te określa art. 57 tej ustawy, a stanowi jedynie żądanie realizacji świadczenia nabytego z mocy prawa.

Sąd II instancji ustalił, że odwołująca M. K. jest całkowicie niezdolna do pracy od 2 lipca 2009 roku, na ten dzień legitymowała się okresem składkowym i nieskładkowym w łącznej wysokości 30 lat i 25 dni, w tym 23 lat, i 2 dni okresów składkowych.

Uprawienie do świadczenia rentowego apelującej, należało zatem oceniać w oparciu o obowiązujący 2 lipca 2009 roku stan prawny, w szczególności art. 57 ust. 2 ustawy emerytalnej, stanowiący, że przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy (ust. 2). M. K. wymienione warunki spełnia.

Znaczenie w niniejszej należało także przypisać uchwale Sądu Najwyższego z 23 marca 2006 roku w sprawie I UZP. 5/05, w której przyjęto, iż renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy (art. 57 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych), bez potrzeby wykazywania przewidzianego w art. 58 ust. 2 tej ustawy pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy.

Wobec powyższego, Sąd Apelacyjny w oparciu o art. 385 oddalił apelację jako bezzasadną.

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans	SSA Marek Borkiewicz	SSA Wiesława Stachowiak
-------------------------------------	----------------------	-------------------------